צב: דם חטאת פרק אחד עשר זבחים

וקרן ואצבע וחודה ואישים אדרבה חטאת העוף הוה ליה לרבויי שכן חוץ כמותה ואכילה כמותה הנך נפישין רב יוסף אמר אמר קרא ¹יאכלנה [א] לזו ולא לאחרת בנאכלות מיעט הכתוב ואלא זאת ל"ל אי לאו זאת הוי אמינא יאכלנה אורחיה דקרא [ב] קמ"ל רבה אמר אמר קרא ²אשר יזה בהזאות [ג] הכתוב מדבר (א) והתניא [ד] אע"פ שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות לענין מריקה ושטיפה אבל לענין כיבוס אשר יזה כתיב אי הכי אחד הנאכלות ואחד הפנימיות אחד הפנימיות ואחד הנאכלות מיבעי ליה תני אחד הפנימיות ואחד הנאכלות אי הכי חטאת העוף נמי מיעט רחמנא זאת אי הכי חיצונה נמי לא ריבה רחמנא תורת ומה ראית מסתברא חטאת בהמה הוה ליה לרבויי שכן בהמה שחיטת צפון וקבלת כלי וקרן ואצבע וחודה ואישים אדרבה חטאת העוף הו"ל לרבויי שכן הזאה כמותה הנך נפישין (ו)בעי רבי אבין ^אחטאת העוף שהכניס דמה בצוארה בפנים מהו צוארה ככלי שרת דמי ומיפסיל או דלמא כצואר בהמה [ה] ²מדמה אמר רחמנא ולא בשרה ת"ש [ו] ^בפירכסה ונכנסה לפנים וחזרה כשירה הא הכניסה [ז] פסולה וליטעמיך גבי קדשי קדשים דקתני [ח] ^גפירכסה ויצאה לדרום וחזרה כשרה הא הוציאה פסולה אלא האי יצתה לחוץ איצטריכא ליה ה"נ יצתה לחוץ איצטריכא ליה בעי רבי אבין [ט] ^דנשפך על הרצפה ואספה מהו אצרוכיה הוא דלא אצרכיה רחמנא כלי שרת והלכך אוספו וכשר או דלמא מיפסל פסל ביה רחמנא כלי שרת והלכך אוספו ופסול אמר רבא ת"ש יכול יהא דם חטאת העוף טעון כיבוס תלמוד לומר זאת ואי ס"ד מיפסל פסיל ביה רחמנא [י] תיפוק לי דהא אפסיל לה באויר כלי אמר רב הונא בריה דרב יהושע במדביק כלי בצוארה בעא מיניה לוי [יא] ניתז מבגד לבגד מהו ^המבגד קמא אידחי ליה לכיבוס [יב] או דלמא לא [יג] א"ל ^וזו שאלה טעון כיבוס ממה נפשך אי אוספו וכשר הא כשר ואי אוספו ופסול אנא ^זכרבי עקיבא [יד] ס"ל דאמר היתה לו שעת הכושר ונפסלה דמה טעון כיבוס

יאכלנה לזו ולא לאחרת. יאכלנה מדא משמע לומר באחת מן הנאכלות כתבתי לך הענין הזה ולא בכל הנאכלות נתמעטה חטאת העוף שהיא נאכלת מדברים האמורים בענין ומה אמור בענין כיבוס מריקה ושטיפה: **אורחיה דקרא.** שכל הענין בלשון זה נאמר (ויקרא ו) תשמע החטאת בבשרה מדמה: **רבה אמר.** האי פירכא דפרכת דלמא פנימיות נתמעטו ממיעוטא דזאת עיקר כיבוס בפנימיות כתיב דאשר יזה בניזאות הכתוב מדבר והיינו בפנימיות כתיב [יד] בהן הזאה על הפרכת אבל בחיצונות אין כתוב הזאה וחיצונות הוא דאיתרבו מתורת: **והא תנא דמתני' אע"פ שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות קאמר.** אלמא עיקר קרא בחיצונות הוא דכתיב ופנימיות מתורת איתרבו: ה"ק אף על פי שיש דברים בענין שאינו מדבר אלא בנאכלות ומאי ניהו מריקה ושטיפה דההיא דוקא בנאכלות דסמיך ליה כל זכר בכהנים יאכל אותה מיהו לענין כיבוס אחד הנאכלות ואחד הפנימיות והפנימיות עיקר דאשר יזה כתיב בהו וחיצונות מזאת תורת החטאת: **אי הכי.** דעיקר בפנימיות כתיב אמאי תנא אחד הנאכלות ואחד הפנימיות דמשמע [טו] האמורה בנאכלות נוהגת אף בפנימיות דהכי משמע [טז] האמור בנאכלות הוא הדין האמור בפנימיות אלמא נאכלות במשמעותא אתו ופנימיות מריבויא: **אי הכי חטאת העוף נמי.** תיתי ממשמעותא שהרי אף היא מן הניזאות דכתיב והזה (מן) [יז] החטאת וגו' (ויקרא ה): [יח] **חטאת העוף שהכניס דמה בצוארה בפנים.** בין מליקה להזייה מהו שמיפסל משום וכל חטאת אשר יובא: **ככלי שרת דמי.** שהרי לא הוזקקה בקבלת [יט] כלי והוו כלייה ומיפסל בהכנסת הדם שהכניסה בכלי להיכל: **או דלמא כו'.** ובהמה שהכניסה לפנים משנשחטה והוציאה וקיבל דמה לא מיפסלא דמדמה אמר רחמנא ולא שהכניסו עם בשרה: **פרכסה ונכנסה לפנים.** בחטאת העוף קתני לה (ה): כשרה. וקס"ד משום דמאליה נכנסה ולא הכניסה הוא ע"מ לכפר וקרא כתיב (ויקרא ו) לכפר בקדש: **ויצאה לדרום וחזרה.** לאו דוקא נקט וחזרה אלא משום דקתני בה (ב) בההיא [כ] פרכסה ויצאה לחוץ וחזרה פסולה דדוקא נקט לאשמועינן רבותא דאע"ג דחזרה פסולה נקט נמי גבי כשרה וחזרה: **הא הוציאה הוא פסולה.** בתמיה וכי יש מחילה בצפון ובדרום ליפסל ביוצא אלא הא דתני פרכסה יצאת לחוץ איצטריכא ליה דקתני בה בההיא פרכסה ויצאת לחוץ חוץ לעזרה וחזרה פסולה ואפילו [כא] פרכסה ויצאת מאליה דנפסלה ביוצא ובפ' שני (לעיל כו.) מייתי לה בגמרא: ה"ג. דקתני פרכסה [כב] גבי עוף משום ההיא נקט לה בלשון פרכסה [כב] דקתני בה נמי פרכסה ויצאה לחוץ וחזרה פסולה: **נשפך על הרצפה.** מצואר העוף: **אצרוכי הוא דלא אצרכיה רחמנא כלי שרת.** ואומר דידיה הוא במקום כלי שרת והלכך לאוספו [כג] כשר ולהזותו למזבח דה"ל כנשפך מן הכלי על הרצפה ואספו דכשר (לעיל לב.): **או דלמא מיפסיל פסיל ביה רחמנא כלי שרת.** לדוקא שייר [כד] ולא כתב ביה קבלה משום דבעי להזותו מן העוף עצמו למזבח וכ"ש דרצפה פוסלתו: **תיפוק לי.** דלא בעי כיבוס בלאו מיעוטא דזאת דהא אפסיל ליה דם מכי מטא לאויר הבגד ואנן ראוי להזאה בעינן ואויר כלי ככלי דמי (לעיל כה:): **כמדביק כלי בצוארה.** דלא היה על אוירו עד שנגע בו להאי איצטריך זאת למעוטי: **ניתז מבגד לבגד.** בדם בהמה קמיירי: **אידחי ליה לכיבוס.** וגרע ליה מנשפך מן כלי על הרצפה ואספו ואחר כך ניתז על הבגד דהתם כיון דכשר לזריקה ראוי להזאה קרינא ביה אבל על הבגד דאיזקוקי איזקיק לכיבוס אדמי [כה] מתורת הזאה ולא קרינא ביה ראוי להזאה ולא בעי כיבוס האי אחרון: **זו שאלה.** בניחותא יפה שאלת ואשיבך עליה: [כו] **אוספו וכשר.** ואע"ג דאיזדקיק לכיבוס לא בטל מתורת דם כל זמן שלא כיבסו וה"ל כנשפך מן הכלי על הרצפה: **הא כשר.** וטעון האחרון כיבוס: **ואם תימצי לומר שאם אוספו מן הראשון פסול** [כז]. כדקא ס"ד משום דהוזקק לכיבוס בטיל ליה מתורת דם: **אלא כר"ע ס"ל.** דאמר לקמן (דף צג.) היתה לה שעת הכושר לזריקה ונפסלה דמה טעון כיבוס והאי הרי מתחילתו בכלי נתקבל והיתה לו שעת הכושר ואח"כ נפסל בנפילתו על בגד ראשון:

ניתז

וקרן ואצבע וחודה. תימה אי חומרי קחשיב הא לא הוו אליבא דחד תנא דמאן דאית ליה חודה לית ליה קרן כדמוכח לעיל בפרק איזהו מקומן (דף נג.) דפליגי רבי ור"א בר"ש ויש לומר דהכי אמר [כח] קרן למאן דאית ליה וחודה למאן דאית ליה ° וכן צריך לפרש לעיל בפ"ק [כט] (דף י:) והאיכא חודה: **אי הכי אחד הנאכלות ואחד הפנימיות אחד הפנימיות ואחד הנאכלות מיבעי ליה.** שהפשוט יותר יש לו להזכיר תחלה ובפ"ק דסוכה (דף ב.) גריס רש"י במשנה אחת קטנה ואחת גדולה ופריך בגמרא אחת גדולה ואחת קטנה מיבעי ליה דהכי משמע אחת היא הגדולה ואחת היא הקטנה כלומר כמוה היא ואינה חלוקה לדין שני וכן דרך תנאים בכל מקום דהיא דפשיטא ליה תני ברישא ואותו השני כשבא להשמיענו ששוה לו שונה אחריו כדאמר בר"ה (דף כט:) אחד יבנה ואחד כל מקום שיש שם ב"ד ובב"ק (דף נ:) אחד החופר בור ואחד [ל] החופר שיח ומערה ובמסכת סוטה (דף מג.) אחד הבונה ואחד הלוקח ואחד היורש וטובא תנן התם גבי מערכי המלחמה הכי וקשה מההיא דפ' ב' דכתובות (דף כ:) דאחד חדשות ואחד ישנות וישנות פשוט לטומאה יותר מחדשות ובפ' החולץ (יבמות מא.) אחד בתולות ואחד בעולות אלמא דנקט שאינו פשוט תחלה ויש לחלק דהיכא דקאי אקרא או בפלוגתא [לא] דלעיל התם הוא דרגיל למתני הפשוט תחלה והא דתנן (סנהדרין דף לב.) אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה אע"ג דקאי אקרא איידי דאיירי בפרקא דלעיל בדיני ממונות נקט נמי דיני ממונות ברישא וה"ר שמעון הקשה מההיא דמנחות פרק רבי ישמעאל (מנחות סג:) דקתני וחכ"א אחד חול ואחד שבת משלש היה בא וה"ל למיתני שבת ברישא [לב] ובסיפא וחכ"א אחד שבת וא' חול בשלש קופות ובשלש מגלות וה"ל למינקט חול ברישא (ז):

עין משפט נר מצוה

ה א מיי' פ"ב מהל' פסה"מ הלכה יט:
ו ב מיי' שם הלכה יח:
ז ג מיי' פ"א שם הלכה יא:
ח ד מיי' פ"ב שם הלכה כ:
ט ה מיי' פ"ח מהל' מעה"ק הל"ט דלא כר"ע:

תורה אור השלם

1. הַכֹּהֵן הַמְחַטֵּא אֹתָהּ יֹאכְלֶנָּה בְּמָקוֹם קָדֹשׁ תֵּאָכֵל בַּחֲצַר אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ו, יט
2. כֹּל אֲשֶׁר יִגַּע בִּבְשָׂרָהּ יִקְדָּשׁ וַאֲשֶׁר יִזֶּה מִדָּמָהּ עַל הַבֶּגֶד אֲשֶׁר יִזֶּה עָלֶיהָ תְּכַבֵּס בְּמָקוֹם קָדֹשׁ: ויקרא ו, כ

מוסף רש"י

וקרן ואצבע וחודה. שהחטאת טעונה ליתן מתנותיה באצבע מנגד חודה של קרן [נמשך מלמעלה ולמטה, והקרן היתה] אבן של אמה על אמה ברום אמה כדי מקצועות המזבח (לעיל י:). חטאת העוף שהכניס דמה בצוארה בפנים. שאין לאמה קבלה: מהו. אם נפסלה בכך או לא, ולא איפשיטא לה (לעיל יא.). פירכסה. לאחר שחיטה: ויצאה לדרום וחזרה כשרה. דאין פסול יוצא בתוך המחיצות, והאי וחזרה לאו דוקא (לעיל כו.). זו שאלה. בניחותא, שאלה גדולה שאלת (לעיל ל.):

ליקוטים

חטאת העוף שהכניס דמה בצוארה כו'. נראה דאיבעיא זו בש"ס למאן דאמר לא בעינן כיפר [במשנה דלעיל פ"ב ע"א] דאי לר' שמעון ור' יהודה היאך שייך כיפר, דהיאך אפשר להיות באצבע מצואר העוף שבע הזאות וארבע הזאות על המזבח, וגם לשון הגמרא חטאת העוף שהכניס וכו' נראה דבכניסה בעלמא פסולה. וקשה היאך מביא שלא כהילכתא, דהא ר' יהודה ור' שמעון סוברים דבעינן כיפר, ואפשר דמכאן יצא להרמב"ם שפסק דבכניסה לחוד פסולה במזיד אליבא דר' יהודה, וסובר ליה אליבא דהילכתא, אבל אם נאמר דבעינן בכל ענין כיפר לא שייך כאן כנ"ל. אך אפשר דיכול להיות שהיה כדרגא, וצע"ג, ועיין שם שמביא הש"ס ברייתא, פירכסה ונכנסה לפנים כשרה הא הכניסה פסולה, מבואר דאין צריך כיפר, דבפירכסה מעצמה לא שייך כיפר, אם כן בהאי גוונא הכניסה פסולה ולא בעינן כיפר, מוכח דין הרמב"ם דלא בעינן כיפר, והכל מקום שבכניסה מעצמה כשרה דהוי כמו שוגג, עיי"ש. (מנ"ח מצוה קל"ט)

שיטה מקובצת

תוד"ה אי הכי כו' ויש לחלק דהיכא דקאי אקרא כו'. עיין בתוס' פסחים דף פ"ה ע"א [ד"ה אחת]

מסורת הש"ס

א) [לעיל יא.], ב) לעיל כו., ג) [לעיל ל: כ"ק קטו.], ד) ת"כ צו פי"ו ה"א, ה) תוספתא זבחים פ"ח ה"ג, ו) [ועי' תוס' שבת כ: ד"ה אחד, פסחים פה. קח: ד"ה אחד, סוכה ב. ד"ה אחת, כתובות כ: ד"ה אחד ועי' קידושין יג. ד"ה כסס, מנחות סג: ד"ה לכן]

הגהות הב"ח

(א) גמ' והא תנא אע"פ:
(ב) רש"י ד"ה ויצאה לדרום וכו' בההיא. נ"ב בקדשי קדשים:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה וקרן וכו' וכן צריך לפרש. וכן לקמן דף לד ע"ב:

שינויי נוסחאות

א] יאכלנה יאכלנה כל"ל (ש"מ): ב] דקרא הוא (ש"מ): ג] ל"ל בניזאות (ש"מ, וכ"ה בכ"י): ד] ל"ל והתנן (הגרי"ב) וגר' ש"מ והא תנא אע"פ שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות קאמר ה"ק אע"פ שאין הכתוב מדבר אלא בנאכלות הני מילי לענין כו' וכ"ה בכתה"י ובדפ"י: ה] בהמה דמי ומדמה אמר כו' כל"ל (ש"מ, צ"ק): ו] בש"מ אמר רבה ת"ש: ז] הכניסה הוא פסולה. וכן בסמוך הוציאה הוא (ש"מ): ח] אבין חטאת העוף שנשפך דמה על הרצפה ואספו מהו כל"ל (ש"מ): ט] רחמנא כלי שרת כל"ל (ש"מ): י] לוי מרבי כל"ל (כתה"י וש"מ), וח"ל הגרי"ב חסר מי היה הנשאל והמשיב, ואפשר כל"ל לוי מרבי ועי' לעיל לו ע"ב: יא] בכ"מ אידחי ליה מתורת דם. ועי' רש"י ובש"מ אות כה: יב] לא שנא (ש"מ): יג] נ"א כר' יעקב, וכן ברש"י (ש"מ), ועי' לקמן צג ע"א בש"מ אות ח: יד] ל"ל שכתוב (ש"מ): טו] דמשמע הזאה האמורה (ש"מ): טז] משמע ה"ה האמור בנאכלות כו' (דפוסי ונציה ובכ"י): יז] ל"ל מדם (צ"ק): יח] בכתה"י וש"מ נוסף כאן לשון: חטאת בהמה הוי ליה לרבויי. חיצונות כפנימיות: יט] לקבלת כלי וזהו כלי ומיפסל בהכנסה כדם כו' כל"ל (ש"מ): כ] ע' ב"ח שהגיה בקדשי קדשים. וגר' דהוא ט"ס ול"ל בקדשים קלים. עי' בגבורות לעיל כו ע"א: כא] דאפילו פרכסה ויצאת מאליה נפסלה ביוצא (ש"מ): כב] ל"ל נכנסה (ש"מ): כג] אוספו וכשר להזותו כל"ל (ב"ש, צ"ק): כד] נ"א צואר (גליון), ובד' וילנא הוכה זה גם בש"מ בטעות: כה] אידחי ליה מתורת דם כל"ל (ש"מ, צ"ק): כו] אי אוספו כל"ל (ש"מ, צ"ק): כז] פסול לזריקה (ש"מ): כח] קאמר (ש"מ): כט] בפ"ק דפריך והאיכא (ש"מ): ל] לפנינו שם ליתא ואחד, אלא החופר בור שיח ומערה (הגאו"ש): לא] ל"ל אפלוגתא (ש"מ): לב] ול"ע שם לפי הגירסא שלפנינו (גליון), דליתא שם ברישא וחכ"א אחד שבת ואחד חול: